

Reviews and Anotations
Рецензии и анотации

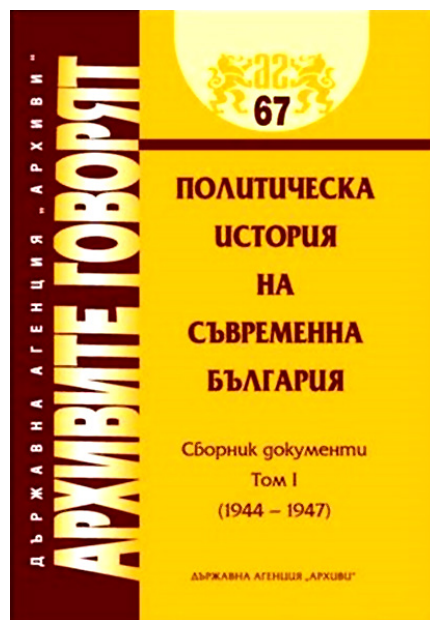
НОВ ДОКУМЕНТАЛЕН СБОРНИК ПО НАЙ-НОВА БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ

(2016). *Политическа история на съвременна България. Сборник документи. Том I (1944 – 1947). Съставител: проф. д.и.н. Любомир Огнянов.* София: „Архивите говорят“, том 67. Държавна агенция „Архиви“, издател, 559 с., ISBN: 978-619-7070-13-2

Йордан Мантарлиев
Държавна агенция „Архиви“

През 2016 г. излезе от печат нов документален сборник от поредицата „Архивите говорят“ на Държавна агенция „Архиви“, подготвен от проф. д.и.н. Любомир Огнянов. Всъщност той е съставител и на други широко известни сборници с документи за историята на България след военно-политическия преврат на 9 септември 1944 г.¹⁾

Настоящият документален сборник представлява панорама на обществено-политическия живот на България през т.нар. период на „народна демокрация“ (1944 – 1947). След продължителен и прецизен подбор на стотици документи авторът се е спрял на 280 документи и материали. По-голямата част от тях са от фондовете на Централния държавен архив (ЦДА), Архива на Министерството на вътрешните работи (АМВР), Архива на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия (КРДОПБГДСРСБНА) и Държавния военноисторически архив (ДВИА) във Велико Търново. Други документи са „извлечени“ от стенографските дневници на XXVI Обикно-



вено народно събрание и VI Велико народно събрание, от „Държавен вестник“ и от периодичния печат на управляващите отечественофронтовски и опозиционните политически партии. В третия кръг от систематизирани документи са включени издадени спомени, дневници и други произведения на политици и общественици от периода, като Георги Димитров, Васил Коларов, Трайчо Костов, Кимон Георгиев, Георги Трайков. Четвъртият кръг пък представлява „извадки“ от обнародвани вече документи, чиято цел е да се подсили и сгъсти „плътността“ на събитията. Сред тях са: „Установяване и укрепване на народнодемократичната власт (септември 1944 – май 1945)“ (С., 1969), „Христоматия по история на България 1944 – 1948“ (С., 1992), „България – непризнатият противник на Третия райх“ (С., 1995), „Восточная Европа в документах российских архивов 1944 – 1953 г.“ (Новосибирск, 1997 – 1998) и др.

Във въвеждащата част на сборника съставителят прави кратък анализ на политическите събития в България за времето от 9 септември 1944 до края на 1947 г. Подборът на документите е структуриран по начин, с който, от една страна, да се илюстрират разпорежданията и директивите на централните органи на държавната власт и управление, включително и ръководните звена на най-масовата и водещата партия в отечественофронтовската коалиция – Българската работническа партия (комунисти) – БРП (к), а от друга страна – прокарването на практика на тези политики от страна на местните държавни и партийни структури.

Макар подредени по хронологичен ред, документите в сборника условно оформят и отделни тематични зони. На първо място, акцентът е поставен върху утвърждаването на новата отечественофронтовска власт в центъра и по места на 9 септември 1944 г. и нейните първи постановления и решения; проследено е възстановяването, организационното развитие и укрепване на отечественофронтовските и опозиционните политически партии след 9 септември 1944 г., коалиционните взаимоотношения между управляващите и вмешателството на комунистическата партия във вътрешнопартийния живот на нейните съюзници от Отечествения фронт (ОФ). Втората група документи осветлява механизмите за вземане на политически решения от страна на Политбюро (ПБ) на Централния комитет (ЦК) на БРП (к) и тяхното налагане на останалите партии, т.е. задаване на дневния ред на обществото в посока бъдеща съветизация на страната по сталински модел. Тук могат да се посочат: присъдите на т.нар. „Народен съд“ – разправа със „стария буржоазен елит“, подготовката и провеждането на политическите процеси срещу земеделските лидери Георги Михов Димитров (Гемето), Никола Петков, Трифон Кунев, съдбата на опозиционния Български земеделски народен съюз – Никола Петков; репресивното законодателство със създаването на трудововъзпитателни обществени, интерниранията, цензу-

рата върху печата; административните чистки и произволи, които оформят параметрите на новата кадрова политика – към управленски постове се устремяват лица без необходимите образователни и служебни цензове, но верни и предани на ОФ и на БРП (к); ключови законопроекти, с които се пристъпва към цялостната реорганизация на държавната обществено-политическа система, като проекта за нова конституция на Народна република България, подготовката за национализиране на частните индустриални и минни предприятия, също се дискутират и одобряват в ПБ на ЦК на БРП (к) и прокарват на практика идеологическите възгледи на комунистическата партия. На трето място, проф. Огнянов е очертал и ролята на външния (съветския) фактор в следдеветосептемврийското развитие на България. Така например разменената кореспонденция между водещите комунистически дейци – Георги Димитров, Трайчо Костов и Васил Коларов, както и постоянното информиране на Йосиф Сталин, Вячеслав Молотов, Андрей Жданов и други за вътрешнополитическата ситуация в България, за тактиката на БРП (к), търсенето и получаването на директивни инструкции от Москва свидетелстват за сервилност и игнориране на българския национален интерес.

Като достоинства на сборника заслужава още да се отчетат и подробните обяснителни бележки под линия към повечето от публикуваните документи. От друга страна пък, с именния показалец се улеснява търсенето на конкретни личности.

Проф. Огнянов възнамерява да подготви, а ДА „Архиви“ да издаде още два тома с документи за политическата история на съвременна България: том втори – за „сталинския период“ (1948 – 1953), и том трети – за „десталинизацията“ в Народна република България (1953 – 1956). Те също ще бъдат интересно и любопитно четиво за студенти, изследователи, журналисти и общественици, с което да се запълнят още много „бели петна“ от недалечното ни историческо минало.

NOTES/ БЕЛЕЖКИ

1. Христоматия по история на България 1944 – 1948. Народна демокрация или диктатура. Съставители: проф. д-р Любомир Огнянов, ст.н.с. к.п.н. Митка Димова, доц. к.и.н. Милчо Лалков. (1992). София: Литературен форум – ООД, издател; Борби и чистки в БКП (1948 – 1953). Документи и материали. Съставител: проф. д.и.н. Любомир Огнянов. (2001). София: „Архивите говорят“, том 17. Главно управление на архивите при Министерския съвет на Република България, издател.

**NEW DOCUMENTARY COLLECTION
ON MODERN BULGARIAN HISTORY**

(2016). *Political History of Modern Bulgaria. Collection of documents. Volume I (1944–1947). Compiled by Prof. Lubomir Ognyanov.* Sofia: The Archives Speak, vol. 67. Archives State Agency, Publisher, 559 pp., ISBN: 978-619-7070-13-2

✉ **Dr. Yordan Mantarliev**

Central State Archives

5, Moskovska St.

1000 Sofia, Bulgaria

E-mail: dancho_mantarliev@abv.bg